

تاثیر خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین مفاهیم حسابداری (سطح راهبری شرکتی، کیفیت حسابرسی) و خوانایی گزارشگری مالی

دکتر امید سمیعی

استادیار گروه حسابداری، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران. (نویسنده مسئول).

1300omid@gmail.com

دکتر داوود یوسفوند

استادیار گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی پرندک، ساوه، ایران.

yousofvanddavood@gmail.com

زهرا رحمن پور

کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی پرندک، ساوه، ایران.

Zahra.rahmanpour53@gmail.com

چکیده

در این مقاله به بررسی تاثیر خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین مفاهیم حسابداری (سطح راهبری شرکتی، کیفیت حسابرسی) و خوانایی گزارشگری مالی پرداخته ایم. این تحقیق از جنبه هدف، از نوع تحقیقات کاربردی به شمار می رود. همچنین از بعد نحوه استنباط در خصوص فرضیه های پژوهش، در گروه تحقیقات توصیفی - همبستگی قرار می گیرد. برای انجام این تحقیق ۲ فرضیه گردآوری شده و ۱۷۰ شرکت از طریق نمونه گیری فرمول کوکران برای دوره زمانی ۱۰ ساله بین ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۳ انتخاب گردیدند. داده های مربوط به متغیرهای تحقیق بعد از گردآوری در نرم افزار اکسل با استفاده از نرم افزار آماری ایویوز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. پس از آزمون فرضیه ها مشخص گردید که خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین سطح راهبری شرکتی و خوانایی گزارشگری مالی تاثیر داشته و همچنین خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین کیفیت حسابرسی و خوانایی گزارشگری مالی تاثیر دارد.

واژگان کلیدی: خودشیفتگی مدیران، سطح راهبری شرکتی، کیفیت حسابرسی، خوانایی گزارشگری مالی.

مقدمه

خودشیفتگی ریشه در واژه یونانی نارسسیس دارد. نارسسیس پسری بسیار زیبا بود که توسط همگان تحسین می شد، اما در اثر تکبر و خودبینی، یک روز هنگامی که تصویر خود را در آب دید و شیفته خود شد و سرانجام این عشق دست نیافتنی منجر به مرگ او شد، یعنی آشفته گی و اختلال در حیات برایش به ارمغان آورد، چرا که شیفتگی بیش از حد، به خود جایی برای عشق ورزیدن به دیگران باقی نمی گذارد (هندین، ۲۰۱۱). خودشیفتگی تاریخچه گسترده ای در حوزه روان شناسی اجتماعی و روان شناسی بالینی دارد (کمپیل و فاستر؛ ۲۰۱۷، مورف و رودالت، ۲۰۱۱). کار حسابرسی به عنوان یک فعالیت نظارتی و یکی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی، برای جلب و حفظ اعتماد سرمایه گذاران به وجود تقارن اطلاعاتی، منصفانه بودن بازار و نیز، منصفانه بودن اطلاعات در دسترس، ضروری است. حسابرسی مستقل از طریق اعتبار دهی به صورت های مالی، تضمین قابلیت اتکا و تایید کیفیت اطلاعات مالی، موجب حمایت از حقوق ذی نفعان شرکت می شود. از سه بعد نظارتی، اطلاعاتی و تضمین کنندگی، می توان به دلایل تقاضای بازار سرمایه برای خدمات حسابرسی با کیفیت تر توجه کرد.

فروپاشی شرکت‌های بزرگ از قبیل انرون^۱، ووردکام^۲ و ... که موجب ایجاد ضرور و زیان بسیاری بر سرمایه‌گذاران دینفعان شد و ناشی از سیستم‌های ضعیف حاکمیت شرکتی در سطح بین‌المللی بوده است. به دنبال فروپاشی انرون و موارد مشابه دیگر، کشورهای سراسر دنیا سریعاً با حوادث مشابه، واکنش بازدارانه نشان دادند. در آمریکا به عنوان یک واکنش سریع به این فروپاشی‌ها، لایحه ساربینز آکسلی در جولای ۲۰۰۲ تصویب گردید که (از سال ۲۰۰۴ لازم‌الاجرا است) و در ژانویه ۲۰۰۳ گزارش‌های هیگس و اسمیت^۳ در بریتانیا در پاسخ به شکست‌های حاکمیت شرکتی، انتشار یافتند و در حال حاضر نیز اگرچه در بازار بورس و اوراق بهادار کشور این موضوعات با گذشت بیش از ۲ دهه مطرح می‌باشند اما اساساً شرکت‌ها و جامعه بدان آگاهی کامل دارند و نه نسبت به وجود و عدم وجود آن حساسیت دارند که شاید علت این موضوع را باید در جای دیگری در سطح فرهنگ جامعه و بازار سرمایه دنبال نمود. جهانی شدن با پیوند شرکت‌ها به بازارهای بین‌المللی و افزایش فضای رقابتی، تجدید ساختار شرکت‌ها را ضروری کرده است. ادغام شرکت‌ها و گسترش بازارهای هدف، از جمله تلاش‌هایی هستند که شرکت‌ها برای ادامه حیات اقتصادی خود به آن متوسل می‌شوند. این شرکت‌ها همچنین برای تامین منابع مالی خود ناگزیر به استفاده از بازارهای سرمایه داخلی و بین‌المللی هستند و در این میان نظام راهبری شرکتی معیاری است که نقشی اساسی در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران و وام‌دهندگان ایفا می‌کند (لطفی، ۱۴۰۵).

اطلاعات پیچیده‌ای که برای رفع نیازهای استفاده‌کنندگان مربوط تلقی می‌شود، نباید به بهانه اینکه درک آن برای برخی از استفاده‌کنندگان مشکل است، از صورت‌های مالی حذف شود؛ گرچه این گونه اطلاعات نیز باید تا حد امکان به گونه‌ای ساده ارائه شود. کیفیت گزارشگری مالی فقط در قالب اعداد بیان نمی‌شود و شامل متن نیز هست. بر این اساس، هرچه خوانایی صورت‌های مالی بیشتر باشد، کیفیت آن افزایش می‌یابد؛ در نتیجه به درک بهتر سرمایه‌گذاران منجر می‌شود (علی‌خانی، ۱۳۹۶). بر اساس ادبیات نظری موجود، زمانی که مدیران قصد تقلب در صورت‌های مالی را داشته باشند، گزارش‌های مالی پیچیده‌تر و با خوانایی کمتری منتشر می‌کنند تا بدین طریق، رفتار فرصت‌طلبانه خود را پنهان کنند و امکان شناسایی آن را از سوی سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران مالی و سایر نهادهای قانونی کاهش دهند (مردای حربنی و نظری دوست، ۱۴۰۵).

عنایت به مطالب ارائه شده در این تحقیق به دنبال پاسخ به این دو سوال هستیم که خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین راهبری شرکتی و خوانایی گزارشگری مالی چه تاثیری داشته و همچنین خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین کیفیت حسابرسی و خوانایی گزارشگری مالی چه تاثیری دارد؟

واژگان کلیدی و اصطلاحات

خودشیفتگی مدیران

خودشیفتگی یک ویژگی فطری، شخصیتی و بنیادی انسان است که بسته به نوع زمینه‌های ژنتیک افراد، تربیت خانوادگی، شرایط رشد و شرایط اجتماعی و محیطی، ممکن است تشدید شده و یا شدت یابد، به نحوی که بر سایر ویژگی‌های شخصیتی غالب شود (آلتنن، ۲۰۰۶).

راهبری شرکتی

¹ Enron

² Word Com

³ Smith

راهبری شرکتی به حفظ تعادل میان اهداف اجتماعی و اقتصادی و اهداف فردی و جمعی مربوط می شود. چارچوب راهبری شرکتی برای تقویت استفاده مؤثر از منافع افراد، شرکت ها و جامعه می باشد. قوت راهبری شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی مؤثر است، به نظر می رسد که این امر به طور بالقوه بر تصمیمات و قضاوت های حسابرسان در مراحل مختلف کار حسابرسی نیز اثرگذار است. سیستم راهبری شرکتی ضعیف ممکن است موجب سلب اعتماد بازار گردد که به نوبه خود می تواند منجر به خروج منابع یا بحران نقدینگی و سقوط قیمت ها در بورس شود (پاک مرام و دشتی، ۱۳۹۱).

کیفیت حسابرسی

کیفیت حسابرسی به توانایی حسابرسان در ارائه ارزیابی دقیق و بی طرفانه از اطلاعات مالی یک سازمان اشاره دارد. این کیفیت نه تنها به اعتبار گزارش های مالی کمک می کند، بلکه برای تصمیم گیری های مدیریتی و مالی نیز بسیار حیاتی است. موسسه حسابرسی با ارائه خدمات حرفه ای و استاندارد، به حفظ و ارتقاء کیفیت حسابرسی کمک می کند.

خوانایی گزارشگری مالی

کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا درباره گزارش های پیچیده شرکتی، بسیار سختگیرانه برخورد می کند. کریستوفر کاکس، رئیس وقت این کمیسیون، استفاده از معیارهای اندازه گیری مستقیم برای تعیین وضوح متن گزارش های شرکت ها را الزامی کرد. زیرا، عقیده داشت گزارش های مالی در جهتی حرکت می کند که خواندن آن در حال دشوارتر شدن است و هدف این گزارش ها که پیش از این اطلاع رسانی به سرمایه گذاران بود، به نوعی تبدیل به بیمه کردن تهیه کنندگان این گزارش ها شده است (احمدی، ۱۳۹۷).

پیشینه پژوهش

شیری و رشیدی (۱۴۰۲) به بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین ویژگی های شرکت و خوانایی گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. به منظور آزمون فرضیه های پژوهش، ۱۵۰ شرکت در فاصله زمانی سالهای ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ انتخاب و با استفاده از مدل های رگرسیونی چندگانه تحلیل شدند. برای اندازه گیری خوانایی گزارشگری مالی از معیار شاخص طول متن استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان داد که بین ویژگی های شرکت و خوانایی گزارشگری مالی ارتباط معناداری وجود دارد به نحوی که خوانایی گزارشگری مالی با نوع صنعت و اندازه شرکت ارتباط مثبت و با وضعیت نامساعد اقتصادی ارتباط منفی دارد. همچنین نتایج حاکی از آن است که کیفیت حسابرسی تاثیر ویژگی های شرکت بر خوانایی گزارشگری مالی را تعدیل می کند و نیز در اثر مداخله کیفیت حسابرسی نوع صنعت بیشترین ارتباط را با خوانایی گزارشگری مالی دارد.

فرهنگ دوتست و همکاران (۱۳۹۹) تاثیر مکانیزم های حاکمیت شرکتی بر خوانایی گزارش حسابرس در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. بدین منظور، تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان جامعه آماری پژوهش مدنظر قرار گرفته و پس از اعمال محدودیت های پژوهش، ۱۰۳ شرکت (معادل ۷۲۱ مشاهده شرکت-سال) در طی دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ انتخاب گردیدند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش با استفاده از روش داده های تابلویی، از یک سو، حاکی از آن است که در میان مکانیزم های حاکمیت شرکتی، تخصص هیئت مدیره و دوگانگی وظایف مدیرعامل با خوانایی گزارش حسابرس (شاخص فلش) رابطه معنادار مثبت و استقلال هیئت مدیره با متغیر مذکور رابطه معنادار منفی دارد. از سوی دیگر، نتایج نشان می دهد که با به کارگیری شاخص فوگ برای سنجش خوانایی گزارش حسابرس، به استثنای متغیر جنسیت هیئت مدیره، سایر متغیرها ارتباط معنادار مثبتی را با خوانایی گزارش حسابرسی داشته اند.

براون و هیلگایست (۲۰۲۶) به بررسی نقش ویژگی‌های شخصیتی مدیران ارشد، به‌ویژه خودشیفتگی، در ارتباط بین کیفیت حسابرسی و خوانایی گزارشگری مالی در شرکت‌های آمریکایی پرداختند. جامعه آماری پژوهش شامل ۲۹۸ شرکت طی دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۳ بود. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-همبستگی بوده و داده‌ها از پایگاه‌های اطلاعاتی گزارشگری مالی و حسابرسی استخراج شدند. برای تحلیل داده‌ها از رگرسیون چندمتغیره تابلویی و رگرسیون لجستیک استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد کیفیت حسابرسی رابطه مثبت و معناداری با خوانایی گزارشگری مالی دارد، اما در شرکت‌هایی که مدیران آن‌ها دارای سطح بالایی از خودشیفتگی هستند، اثر کنترلی حسابرسی به‌طور معناداری کاهش می‌یابد.

کیم، پارک و یو (۲۰۲۵) به بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر خوانایی گزارشگری مالی با تأکید بر نقش تعدیل‌گر خودشیفتگی مدیران در شرکت‌های کره جنوبی پرداختند. جامعه آماری پژوهش شامل ۲۸۷ شرکت بورسی در بازه زمانی ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۲ بود. پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-همبستگی بوده و داده‌ها به روش اسنادی گردآوری شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل رگرسیون داده‌های تابلویی با رویکرد اثرات تصادفی انجام گرفت. نتایج نشان داد سازوکارهای قوی حاکمیت شرکتی موجب افزایش خوانایی گزارشگری مالی می‌شوند، اما مدیران خودشیفته قادر به خنثی‌سازی این سازوکارها بوده و گزارش‌های پیچیده‌تری ارائه می‌کنند.

روش تحقیق

این تحقیق از جنبه هدف، از نوع تحقیقات کاربردی به شمار می‌رود، زیرا نتایج حاصل از آن می‌تواند در تصمیمات مدیران مورد استفاده قرار گیرد. همچنین از بعد نحوه استنباط در خصوص فرضیه‌های پژوهش، در گروه تحقیقات توصیفی-همبستگی قرار می‌گیرد، زیرا جهت کشف روابط بین متغیرهای تحقیق، از تکنیک‌های رگرسیون و همبستگی استفاده خواهد شد که به این ترتیب، از نظر استدلالی، استدلال استقرایی است. همچنین، از آنجایی که از طریق آزمایش داده‌های موجود به نتیجه‌ای خواهیم رسید، تحقیق ما در گروه تئوری‌های اثباتی قرار خواهد گرفت.

فرضیه‌های تحقیق

- فرضیه ۱: خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین سطح راهبری شرکتی و خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
فرضیه ۲: خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین کیفیت حسابرسی و خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.

مدلهای رگرسیون

برای آزمون فرضیه ۱ از مدل زیر استفاده می‌گردد:

$$RFR_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 CLL_{i,t} + \alpha_2 Managers' \ narcissism_{i,t} + \alpha_3 (CLL * Managers' \ narcissism)_{i,t} + \alpha_4 LEV_{i,t} + \alpha_5 CF_{i,t} + \alpha_6 MVBi_{i,t} + \alpha_7 TA_{i,t} + \alpha_8 LOSS_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

برای آزمون فرضیه ۲ از مدل زیر استفاده می‌گردد:

$$RFR_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 Audit \ Quality_{i,t} + \alpha_2 Managers' \ narcissism_{i,t} + \alpha_3 (Audit \ Quality * Managers' \ narcissism)_{i,t} + \alpha_4 LEV_{i,t} + \alpha_5 CF_{i,t} + \alpha_6 MVBi_{i,t} + \alpha_7 TA_{i,t} + \alpha_8 LOSS_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

که در این مدلها داریم:

نوع	اسم	نماد
وابسته	خوانایی گزارشگری مالی	RFR
مستقل	کیفیت حسابرسی	Audit Quality
	راهبری شرکتی	CLL
تعدیلگر	خودشیفتگی مدیران	Managers' narcissism
کنترلی	اهرم مالی	LEV
	جریان نقدی	CF
	ارزش بازار	MVB
	دارایی های مشهود	TA
	زیان	Loss

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش متغیر وابسته

خوانایی گزارشگری مالی (Readability of financial reporting)
خوانایی صورت های مالی را با شاخص فاگ که تابع ساده ای از دو متغیر طول جمله و کلمات پیچیده (تعریف شده به صورت تعداد کلمات با سه یا چند بخش) به شرح زیر اندازه گیری می شود (بای و همکاران، ۲۰۱۸)

$$(\text{درصد کلمات پیچیده} + \text{تعداد کلمات در هر جمله}) \times 0.4 = \text{شاخص فوگ}$$

بر اساس پژوهش سرهنگی و همکاران (۱۳۹۳) کلمات پیچیده کلماتی هستند که ۳ هجا یا بیشتر دارند، رابطه بین شاخص فاگ و سطح خوانایی به این شرح است:

متن قابل خواندن نیست و بسیار پیچیده است $Fog \geq 18$

خوانایی متن سخت است $18 > Fog \geq 14$

خوانایی متن مناسب است $14 > Fog \geq 12$

خوانایی متن قابل قبول است $12 > Fog \geq 10$

خوانایی متن آسان است $10 > Fog \geq 8$

متغیرهای مستقل

سطح راهبری شرکتی (CG)

برای اندازه گیری شاخص سطح راهبری شرکتی از معیارهای زیر استفاده شده است (آرمسترانگ و همکاران، ۲۰۱۴)
الف) مالکیت نهادی درصد مالکیت سرمایه گذاران نهادی در شرکت است به طوری که اگر بیشتر از میانه باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر را می پذیرد.
ب) تمرکز مالکیت درصد مالکیت سهام پنج سهامدار عمده شرکت است به طوری که اگر بیشتر از میانه باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر را می پذیرد.
ج) درصد سهام شناور آزاد برابر با درصد سهام شناور آزاد شرکت است که در بازار در حال مبادله است به طوری که اگر بیشتر از میانه باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر را می پذیرد.
د) استقلال هیئت مدیره این متغیر نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره به کل اعضای هیئت مدیره تعریف شده است به طوری که اگر بیشتر از میانه باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر را می پذیرد.
در نهایت پس از تعیین عدد برای هر سال، شرکت توانایی راهبری شرکتی به شرح زیر محاسبه می شود.

$$CG = \frac{\text{اقلامی که امتیاز یک اندگرفته}}{\text{کلیه اقلامی که های ارزش صفر و یک اندگرفته}}$$

کیفیت حسابرسی (Audit Quality)

واتز و زیمرمن (۱۹۸۶) استدلال میکنند که شهرت و اعتبار انگیزه ای برای مستقل ماندن حسابسان است در این پژوهش شهرت حسابرس از حاصل تقسیم مجموع داراییهای تمام کارفرمایان یک مؤسسه حسابرسی خاص در کل بورس بر کل دارایی های شرکتهای پذیرفته شده در بورس به دست می آید. این متغیر تنها برای اندازه گیری شهرت حسابرس مورد نظر در حسابرسی کل شرکتهای بورس به کار میرود و مستقل از ویژگی اندازه شرکت مورد حسابرسی است به طوری که اگر بیشتر از میانه باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر را می پذیرد.
در نهایت پس از تعیین عدد برای هر سال، شرکت شاخص کیفیت حسابرسی به شرح زیر محاسبه می شود.

$$AQ = \frac{\text{اقلامی که امتیاز یک اندگرفته}}{\text{کلیه اقلامی که های ارزش صفر و یک اندگرفته}}$$

متغیر تعدیلگر

خودشیفتگی مدیران (Managers' narcissism)

با دو معیار زیر:

اندازه امضای مدیران: اندازه امضاها از صفحه اول صورتهای مالی که در آن اعضای هیئت مدیره با امضای خود صورتهای مالی را تأیید میکنند استخراج شدند در اطراف هر امضا مستطیلی کشیده شد تا در هر طرف نقطه انتهایی امضا مشخص شود (زیگنهالف ۱۹۷۷؛ هام و همکاران، ۲۰۱۷). سپس به کمک نرم افزار Image I مساحت امضا اندازه گیری و وارد نرم افزار Excel شد مساحتها چارک بندی شدند و برحسب سه گروه کوچک (چارک اول) متوسط (چارک دوم و سوم) و بزرگ (چارک چهارم) کدی تعیین گردید برای اندازه امضای کوچک کد ۱ (یک) امضای متوسط کد ۲ (دو) و

امضای بزرگ کد ۳ (سه) لحاظ شد برای هر سال مالی تعداد اعضای امضاکننده در هر چارک در کد مربوط به چارک ضرب شده سپس این اعداد با هم جمع شدند بدین ترتیب برای هر سال مالی امتیاز مربوط به امضای اعضای هیئت مدیره محاسبه و بر تعداد اعضای دارای امضای همان سال تقسیم شد و عدد حاصل به عنوان اندازه امضا هیئت مدیره در آن سال مدنظر قرار گرفت (بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۷).

ویژگی صورت: معیار سنجش شاخص هورمون تستوسترون است این شاخص از نسبت پهنای صورت تقسیم بر بلندای صورت مدیر عامل شرکت که به صورت فاصله بین دو گیجگاه پهنای صورت تقسیم بر فاصله بین ابرو تا لب بالایی (بلندای صورت اندازه گیری میشود (نمازی و همکاران، ۱۳۹۶).

متغیرهای کنترلی

اهرم مالی^۱: نسبت کل بدهی ها به کل دارایی ها.

$$\text{Lev it: Debt/TA}$$

جریان نقدی^۲: نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی ها.

$$\text{CF it= CFO/TA}$$

ارزش بازار^۳: نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام.

$$\text{MVB it= MV/MB}$$

دارایی های مشهود^۴: نسبت دارایی های ثابت مشهود به کل دارایی ها.

$$\text{TA it= tangible assets/TA}$$

زیان^۵: در صورتیکه شرکت زیان ده باشد، برابر با یک و در غیر اینصورت صفر.

جامعه آماری، برآورد حجم نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۳ با درنظر گرفتن معیارهای زیر می باشد:

۱. در طول دوره پژوهش، تغییر در دوره مالی نداشته باشند.

۲. جزء شرکت های فعال در حوزه فعالیت های مالی، از جمله شرکت های سرمایه گذاری، بانک ها، بیمه ها و موسسات مالی نباشند. به دلیل این که این موسسات از لحاظ ماهیت فعالیت، متفاوت بوده و درآمد اصلی آن ها حاصل از سرمایه گذاری است و وابسته به فعالیت سایر شرکت ها هستند، لذا ماهیتاً با سایر شرکت ها متفاوت می باشند و بنابراین، از نمونه مورد بررسی حذف خواهند شد.

۳. داده های مورد نیاز جهت متغیرهای تحقیق، در طول دوره زمانی ۱۳۹۴ الی ۱۴۰۳، موجود باشند.

۴. دوره مالی آن ها منتهی به ۱۲/۲۹ هر سال باشد تا بتوان داده ها را در کنار یکدیگر و در صورت نیاز، به صورت پانلی به کار برد.

¹ Leverage

² cash flow

³ market value book

⁴ tangible assets

⁵ Loss

جدول (۱): تعداد شرکت ها

۵۷۷	کل جامعه
	کسر می شود:
۹۰	سرمایه گذاری ها
۱۱۳	بانک و بیمه، سرمایه گذاری و هلدینگ
۴۴	پذیرش در بورس بعد از سال ۱۳۹۴
۳۳۰	نمونه

در نتیجه اعمال شرایط و ملاحظات تعداد ۳۳۰ شرکت انتخاب شدند.

نمونه گیری

پس از مشخص شدن تعداد شرکت ها پس اساس اعمال معیارهای ذکر شده در بالا، با استفاده از نمونه گیری تصادفی و برای کسب حداقل مجاز نمونه از فرمول کوکران استفاده خواهیم کرد: از تعداد ۳۳۰ شرکت با اعمال نمونه گیری کوکران تعداد ۱۷۰ شرکت جهت بررسی انتخاب شدند.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right]}$$

در این فرمول N حجم جامعه است.

آماره p درصد توزیع صفت در جامعه یعنی نسبت افرادی است که دارای صفت مورد مطالعه هستند.

آماره q نیز درصد افرادی است که فاقد صفت مورد مطالعه هستند.

اگر میزان p و q مشخص نباشد از حداکثر مقدار آنها یعنی ۵/۰ استفاده کنید.

آماره $Z=t$ است و اگر به جای Z از t استفاده کنید نیز ایرادی ندارد. در سطح خطای ۵٪ مقدار Z برابر ۹۶/۱ و Z^2 برابر ۸۴۱۶/۳ است.

مقدار d نیز تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین پژوهشگر برای وجود آن صفت در جامعه است. دقت نمونه گیری به این عامل بستگی دارد و اگر بخواهید نمونه گیری دارای بیشترین دقت باشد از حداکثر مقدار d برابر ۰۵/۰ استفاده کنید.

یافته های توصیفی

به منظور بررسی مشخصات عمومی متغیرها و تجزیه و تحلیل دقیق آنها، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها لازم است. جدول (۲)، آمار توصیفی داده های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در تحقیق را نشان می دهد.

جدول (۲)، آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	میان	انحراف معیار	بیشترین	کمترین	چولگی	کشیدگی
خوانایی گزارشگری مالی	-۰.۰۸۰	-۰.۰۰۶	۰.۲۷۲	۰.۹۷۴	-۰.۹۹۶	-۰.۱۵۲	۳.۹۶۹
سطح راهبری شرکتی	-۰.۰۰۸	-۰.۰۰۶	۰.۰۲۳	۴	۲	-۰.۰۰۳	۱.۰۰۳

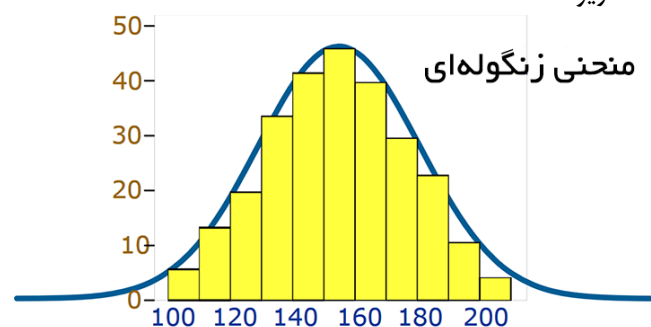
۱.۲۷۹	۰.۵۲۸	۰	۱	۰.۴۸۳	۰	۰.۳۷۲	کیفیت حسابرسی
۳.۳۷۳	۰.۶۰۰	۱۱.۱۱۶	۲۱.۸۹۹	۱.۸۰۴	۱۵.۱۷	۱۵.۳۸۲	خودشیفتگی مدیران
۳.۷۳۷	۰.۲۶۱	۰.۰۱۳	۱.۸۰۵	۰.۲۲۰	۰.۵۲	۰.۵۱۷	اهرم مالی
۴.۰۳۴	۰.۵۶۱	-۰.۴۶	۰.۷۲۷	۰.۱۳۶	۰.۱۰۳	۰.۱۲۳	جریان نقدی
۲۰.۰۹۸	۳.۲۸۵	-۳۱.۹۱۲	۵۴.۶۸۶	۶.۶۰۹	۳.۱۹۹	۵.۰۷۹	ارزش بازار
۳.۱۵۸	۰.۸۵۲	۰.۰۰۹	۰.۹۳۲	۰.۱۸۷	۰.۲۱۴	۰.۲۵۵	دارایی های مشهود
۱۱.۷۹۹	۳.۲۸۶	۰	۱	۰.۲۶۰	۰	۰.۰۷۲	زبان

اصلی ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست. برای مثال مقدار میانگین برای اهرم مالی برابر با (۰/۵۱۷) می باشد که نشان می دهد بیشتر داده ها حول این نقطه تمرکز یافته اند. به طور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آن ها نسبت به میانگین است. از مهم ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر در آمار توصیفی کلی، برای فرصت رشد (ارزش بازار به دفتری) برابر با ۶۶۰۹ و برای جریان نقد عملیاتی برابر است با ۰.۱۳۶ می باشد که نشان می دهد این دو متغیر به ترتیب دارای بیشترین و کمترین انحراف معیار هستند.

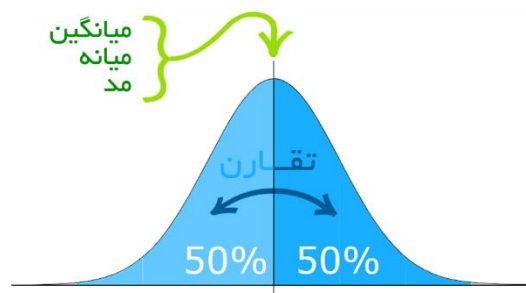
آمار استنباطی

آزمون مانایی و نرمال بودن متغیرها

استفاده از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) در کارهای تجربی بر این فرض استوار است که متغیرهای سری زمانی موردنظر پایا هستند. این در حالی است که بسیاری از سری های واقعی در اقتصاد چنین نیستند. از این رو قبل از استفاده از این متغیرها لازم است نسبت به پایایی یا عدم پایایی آن ها اطمینان حاصل نمود. از این رو در ادامه آزمون مانایی برای متغیرهای پژوهش انجام شده است. نام دیگر توزیع نرمال، «توزیع طبیعی» یا «تابع گاوسی» است، زیرا این تابع را نخستین بار کارل فردریش گاوس پیشنهاد کرده است. این توزیع یکی از مهم ترین توزیع های احتمالی پیوسته در نظریه احتمالات است. برای بررسی توزیع نرمال متغیرها می توان از آزمون جاکو برا یا شاپیرو فرانسیا استفاده نمود که در پژوهش حاضر از شاپیرو فرانسیا استفاده شده است. موارد بسیاری وجود دارد که داده ها میل به جمع شدن در اطراف مقدار میانگین دارند. در چنین حالتی داده ها به سمت چپ یا راست تمایل ندارند، به این توزیع «توزیع نرمال» یا توزیع زنگوله ای گفته می شود. مثل حالت زیر:

«خمیدگی روی سطح زنگوله»، یک توزیع نرمال است. هیستوگرام زردرنگ در تصویر فوق برخی از داده‌ها را که به این منحنی نزدیک هستند نشان می‌دهد. ممکن است در مواردی این داده‌ها کاملاً منطبق بر شکل زنگوله نباشد و این امری معمول و طبیعی است.

توزیع نرمال دارای موارد زیر است:

میانگین = میانه = مد است.

خط تقارن در وسط قرار می‌گیرد.

۵۰٪ مقادیر، کوچک‌تر از میانگین و ۵۰٪ دیگر بزرگ‌تر از میانگین هستند.

جدول (۳): آزمون مانایی و توزیع نرمال برای متغیرهای پژوهش

نام متغیر	معناداری مانایی	معناداری توزیع نرمال	نتیجه
خوانایی گزارشگری مالی	-۲۸.۷۵۵ (۰.۰۰۰)	۶.۶۷۶ (۰.۰۰۰)	مانا و فاقد توزیع نرمال
سطح راهبری شرکتی	-۱۵.۳۱۰ (۰.۰۰۰)	-۱.۹۱۶ (۰.۹۷۲)	مانا و دارای توزیع نرمال
کیفیت حسابرسی	۱۶.۲۵۷ (۱.۰۰۰)	۸.۱۱۷ (۰.۰۰۰)	مانا نیست و فاقد توزیع نرمال
خودشیفتگی مدیران	-۲۵.۹۴۹ (۰.۰۰۰)	۱۵.۱۶۰ (۰.۰۰۰)	مانا و فاقد توزیع نرمال
اهرم مالی	-۴.۹۳۲ (۰.۰۰۰)	۱۰.۸۱۶ (۰.۰۰۰)	مانا و فاقد توزیع نرمال
جریان نقدی	-۲۴.۴۰۵ (۰.۰۰۰)	۶.۹۱۰ (۰.۰۰۰)	مانا و فاقد توزیع نرمال
ارزش بازار	-۲۱.۲۵۴ (۰.۰۰۰)	۱۳.۱۹۰ (۰.۰۰۰)	مانا و فاقد توزیع نرمال
دارایی‌های مشهود	-۴.۹۳۵ (۰.۰۰۰)	۹.۵۲۱ (۰.۰۰۰)	مانا و فاقد توزیع نرمال
زیان	-۲۱.۵۲۴ (۰.۰۰۰)	۷.۵۲۵ (۰.۰۰۰)	مانا و فاقد توزیع نرمال
مانایی خطا			

فرضیه ۱	-۱۹.۹۲۴	۰.۰۰۰	مانا است
فرضیه ۲	-۱۹.۹۲۴	۰.۰۰۰	مانا است
نرمال بودن مقادیر خطا			
فرضیه ۱	۵.۵۱۴	۰.۰۸۹	توزیع نرمال دارد
فرضیه ۲	۵.۵۱۴	۰.۴۱۳	توزیع نرمال دارد

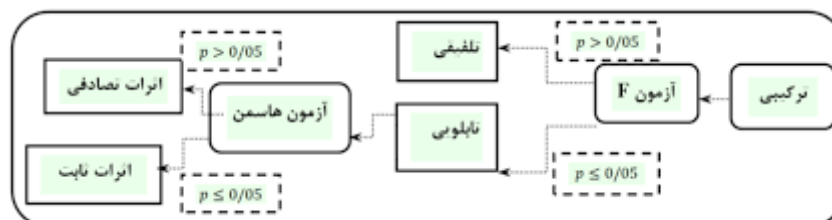
با توجه به جدول شماره (۳) مشاهده می‌شود سطح معناداری همه متغیرها (به جز کیفیت حسابرسی) کمتر از ۵ درصد بوده و بیانگر مانا بودن متغیرهاست. همچنین در بررسی جملات خطا مشاهده می‌شود سطح معناداری هر ۲ فرضیه کمتر از پنج درصد است و مانا هستند.

نرمال بودن متغیرها: طبق نتایج آزمون مشاهده می‌شود که سطح معناداری همه متغیرها کمتر از ۵ درصد می‌باشد لذا دارای توزیع نرمال نیستند. سطح معناداری باقیمانده‌های مدل نیز بیشتر از ۵ درصد می‌باشد و بیانگر نرمال بودن توزیع خطاهای باقی‌مانده در مدل‌های رگرسیونی فوق می‌باشد.

آزمون F لیمر (چاو) و آزمون هاسمن

گاهی اوقات داده‌هایی که ما با آن‌ها روبرو هستیم هم دربرگیرنده داده‌های سری زمانی و هم مقطعی می‌باشد. به چنین مجموعه‌ای از داده‌ها عموماً پانلی از داده‌ها یا پانل دیتا شناخته شده است. در برآورد مدل پانل دیتا با دو حالت کلی روبرو هستیم. حالت اول این است که عرض از مبدأ برای کلیه مقاطع یکسان است که در این صورت با مدل پول دیتا (pool data) مواجه هستیم. حالت دوم عرض از مبدأ برای تمام مقاطع متفاوت است که به این حالت پانل دیتا (panel data) گفته می‌شود. برای شناسایی دو حالت فوق از آزمونی به نام اف- لیمر استفاده می‌شود. بنابراین آزمون اف- لیمر برای انتخاب بین روش‌های رگرسیون پول دیتا (تلفیقی) و رگرسیون با اثرات ثابت استفاده می‌شود.

رایج‌ترین آزمون برای تعیین نوع مدل داده‌های پانلی آزمون هاسمن است این آزمون بر پایه وجود یا عدم وجود ارتباط بین خطای رگرسیون برآورد شده و متغیرهای مستقل مدل شکل گرفته است. به عبارت دیگر، اگر براساس آزمون F لیمر، روش داده‌های پانلی انتخاب گردید، این پرسش مطرح است که آیا تفاوت در عرض از مبدأ واحدهای مقطعی به‌طور ثابت عمل می‌کند یا اینکه عملکردهای تصادفی می‌توانند این اختلاف بین واحدها را به‌طور واضح‌تری بیان نماید که این دو روش به ترتیب روش‌های اثرات ثابت و اثرات تصادفی نامیده می‌شود. برای تشخیص این موضوع از "آزمون هاسمن" استفاده می‌شود.

در صورتی که میزان معناداری آماری چاو (prob) کمتر از سطح ۰.۰۵ باشد، داده‌های تابلویی (پانل دیتا) انتخاب می‌شود. در این حالت برای تشخیص اثرات ثابت یا تصادفی باید آزمون هاسمن نیز انجام شود.

جدول (۴): نتایج آزمون اف لیمر (چاو)

نام مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
---------	-------------	--------------	-------

فرضیه ۱	۴.۲۶	۰.۰۰۰	داده‌های تابلویی
فرضیه ۲	۴.۲۶	۰.۰۰۰	داده‌های تابلویی

با توجه به جدول ۵ چون سطح معناداری آزمون اف لیمر در همه فرضیه‌ها کمتر از ۵ درصد است، از این رو رویکرد داده‌های تابلویی در مقابل رویکرد داده‌های تلفیقی مورد پذیرش قرار می‌گیرند.

جدول (۵): نتایج آزمون هاسمن

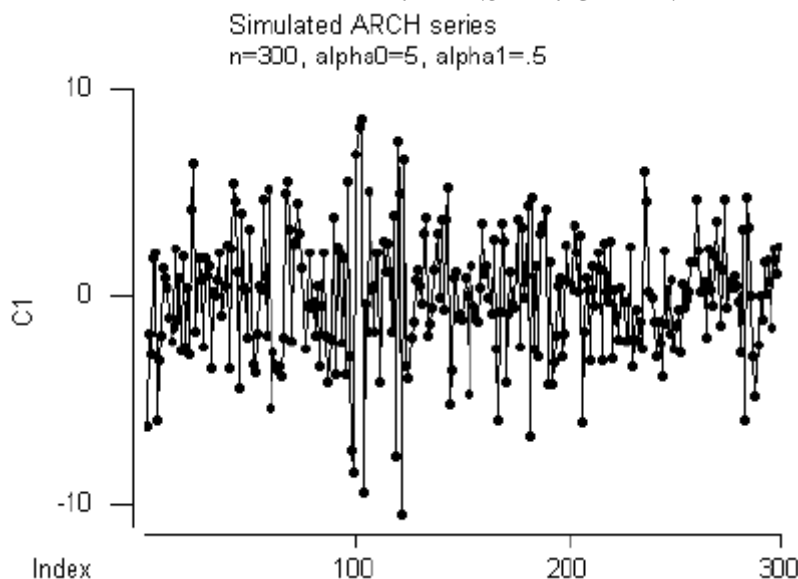
نام مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
فرضیه سوم	۱۱۷.۵۲	۰.۰۰۰	اثرات تصادفی
فرضیه چهارم	۱۷۴.۱۳	۰.۰۰۰	اثرات تصادفی

با توجه به جدول ۵ چون سطح معناداری آزمون در هر ۲ فرضیه کمتر از ۵ درصد است، از این رو اثرات تصادفی در مقابل اثرات ثابت عرض از مبدأ مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

همسانی واریانس در مقادیر خطا

یکی از مفروضات مدل رگرسیونی خطی کلاسیک وجود همسانی واریانس جملات اختلال می‌باشد. اما به طور متعارف در داده‌های سری زمانی و داده‌ها مقطعی ممکن است واریانس جملات اختلال ثابت نموده و از مقادیر وقفه دار جملات اختلال تبعیت نماید. در این صورت مشکل ناهمسانی واریانس بین جملات اختلال بروز می‌کند و تخمین زنده‌های رگرسیون علی‌رغم بدون تورش بودن دارای کارایی نخواهد بود. لذا برای آزمون وجود ناهمسانی واریانس در نرم‌افزار Stata، از دو دستور مهم `hettest` و `whitetst` استفاده می‌شود.

دستور `hettest` در نرم‌افزار Stata تعریف شده اما دستور `Whitetst` نیاز به دانلود و نصب در نرم‌افزار دارد. در هر دو آزمون فرضیه صفر این است که واریانس جمله اختلال همسان می‌باشد. به این دلیل اگر مقدار `prob` خیلی کوچک باشد فرضیه صفر به نفع فرضیه مقابل (ناهمسانی واریانس) رد خواهد شد.

نمودار (۱): ناهمسانی واریانس

جدول (۶): نتایج آزمون ناهمسانی واریانس (آرچ)

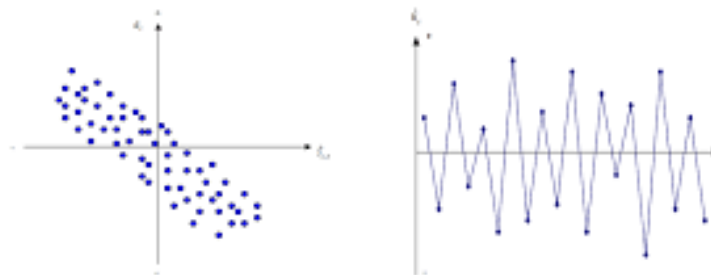
مدل های پژوهش	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه
فرضیه سوم	۲۰۱۹۸.۳۱	۰.۰۰۰	وجود ناهمسانی واریانس
فرضیه چهارم	۲۰۱۹۸.۳۱	۰.۰۰۰	وجود ناهمسانی واریانس

نتایج حاصل در جدول ۶ نشان می دهد که سطح معنی داری آزمون آرچ در هر ۲ فرضیه کمتر از ۵ درصد می باشد و بیانگر وجود ناهمسانی واریانس در جملات اخلاص می باشد. لازم به توضیح است که این مشکل در تخمین نهایی مدل ها رفع گردیده (با روش وزن دهی به داده ها از طریق دستور gls) است.

خودهمبستگی مقادیر خطا

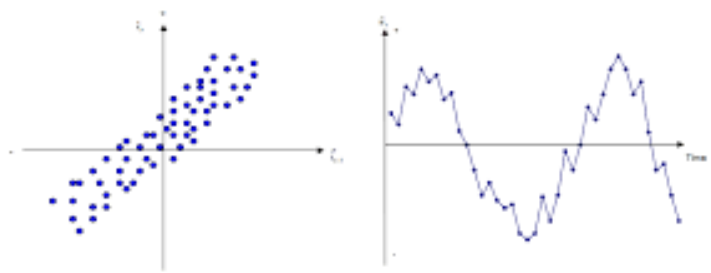
در کارهای رگرسیونی فرض می شود که خطاهای مشاهده شده دویه دو نا همبسته هستند. اگر این فرض در اصل درست نباشد، انتظار خواهیم داشت که نمودار مانده ها در برابر ترتیب زمان، برای آشکار شدن عدم برقراری این فرض، ما را کمک کند. به رابطه همبستگی یک متغیر با یک دوره قبل خود، خودهمبستگی مرتبه اول گویند. خودهمبستگی سریالی رابطه بین متغیر داده شده با خود ولی با یک وقفه در فواصل زمانی مختلف می باشد.

خودهمبستگی منفی

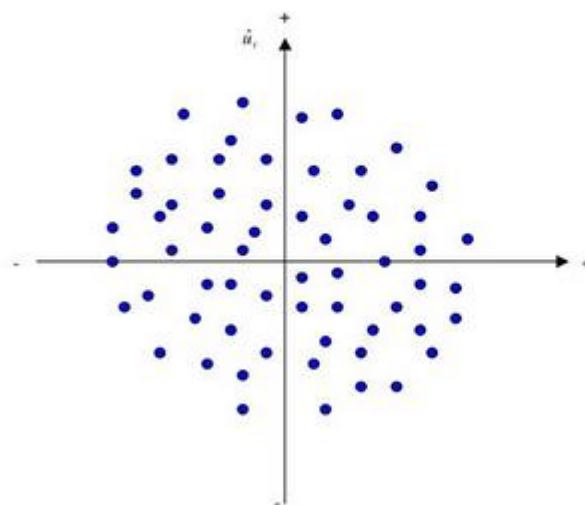

روش های نموداری جهت تشخیص خودهمبستگی

خودهمبستگی مثبت

عدم خودهمبستگی

جدول (۷): نتایج آزمون خودهمبستگی سریالی (بریوش-گودفری)

مدل های پژوهش	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه
فرضیه ۱	۰.۲۸۰	۰.۵۹۷	عدم
فرضیه ۲	۰.۲۸۰	۰.۵۹۷	عدم

با توجه به نتایج جدول شماره ۷ مشاهده می شود که سطح معناداری آزمون بریوش-گودفری در فرضیه های فوق بیشتر از ۵ درصد می باشد و بیانگر عدم وجود خودهمبستگی سریالی است.

آزمون هم خطی

در آمار، عامل تورم واریانس (variance inflation factor=VIF) شدت هم خطی چندگانه را ارزیابی می کند. درواقع یک شاخص معرفی می گردد که بیان می دارد چه مقدار از تغییرات مربوط به ضرایب برآورد شده بابت هم خطی افزایش یافته است. شدت هم خطی چندگانه را با بررسی بزرگی مقدار VIF می توان تحلیل نمود. اگر آماره آزمون VIF به یک نزدیک بود نشان دهنده عدم وجود هم خطی است. به عنوان یک قاعده تجربی مقدار VIF بزرگتر از ۱۰ باشد هم خطی چندگانه بالا می باشد (سوری، ۱۳۹۴).

جدول (۸): آزمون هم خطی برای مدل رگرسیونی اول

نام متغیر	عامل تورم واریانس (VIF)
سطح راهبری شرکتی	۲.۲۸
خودشیفتگی مدیران	۲.۱۲
سطح راهبری شرکتی * خودشیفتگی مدیران	۱.۶۷
اهرم مالی	۱.۳۸
جریان نقدی	۱.۱۸

۱.۱۶	ارزش بازار
۱.۱۳	دارایی های مشهود
۱.۰۵	زیان

جدول (۹): آزمون هم خطی برای مدل رگرسیونی دوم

نام متغیر	عامل تورم واریانس (VIF)
کیفیت حسابرسی	۳.۳۷
خودشیفتگی مدیران	۳.۲۴
کیفیت حسابرسی * خودشیفتگی مدیران	۱.۶۷
اهرم مالی	۱.۳۸
جریان نقدی	۱.۱۸
ارزش بازار	۱.۱۶
دارایی های مشهود	۱.۱۳
زیان	۱.۰۵

همان طور که در نتایج آزمون هم خطی در جداول فوق قابل مشاهده است، مقادیر عامل تورم واریانس کمتر از عدد ۵ است که بیانگر عدم وجود هم خطی می باشد.

آزمون فرضیه های پژوهش

فرضیه ۱

خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین سطح راهبری شرکتی و خوانایی گزارشگری مالی تاثیر دارد.

جدول (۱۰): تخمین نهایی مدل رگرسیونی سوم

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری
سطح راهبری شرکتی	-۰.۲۳۲	۰.۰۲۳	-۹.۹۳	۰.۰۰۰
خودشیفتگی مدیران	۰.۱۰۱	۰.۰۱۳	۷.۳۱	۰.۰۰۰
سطح راهبری شرکتی * خودشیفتگی مدیران	۰.۰۰۹	۰.۰۱۹	۲.۴۷	۰.۰۰۲
اهرم مالی	۰.۴۷۲	۰.۰۲۴	۱۹.۱۳	۰.۰۰۰
جریان نقدی	۰.۹۳۴	۰.۰۳۶	۲۵.۸۳	۰.۰۰۰
ارزش بازار	-۰.۰۰۱	۰.۰۰۰	-۱.۴۶	۰.۱۴۵
دارایی های مشهود	۰.۳۲۷	۰.۰۲۵	۱۲.۹۱	۰.۰۰۰
زیان	۰.۲۰۴	۰.۰۱۹	۱۰.۶۱	۰.۰۰۰
عرض از مبدأ	-۰.۵۷۹	۰.۰۱۶	-۳۵.۳۹	۰.۰۰۰

با توجه به اینکه متغیر سطح راهبری شرکتی * خودشیفتگی مدیران دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد است از این رو می توان گفت که خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین سطح راهبری شرکتی و خوانایی گزارشگری مالی تاثیر دارد.

ادامه جدول (۱۰): سایر آماره های اطلاعاتی

سایر آماره های اطلاعاتی		
ضریب تعیین تعدیل شده		۴۸ درصد
آماره فیش - سطح معناداری آن	۲۰۹.۲۹	۰.۰۰۰
دوربین واتسون	۲.۳۰	

ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۴۸ درصد می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته اند ۴۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. آماره والد دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می باشد از این رو می توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. همچنین آماره دوربین واتسون مابین ۱.۵ و ۲.۵ است و نشان از برازش نبود خودهمبستگی مرتبه اول در مدل است.

فرضیه ۲

خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین کیفیت حسابرسی و خوانایی گزارشگری مالی تاثیر دارد.

جدول (۱۱): تخمین نهایی مدل رگرسیونی چهارم

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری
کیفیت حسابرسی	-۰.۱۰۸	۰.۰۱۷	۶.۰۴	۰.۰۰۰
خودشیفتگی مدیران	۰.۱۱۰	۰.۰۱۷	۶.۴۶	۰.۰۰۰
کیفیت حسابرسی * خودشیفتگی مدیران	-۰.۰۰۹	۰.۰۱۹	-۰.۴۷	۰.۰۰۰
اهرم مالی	۰.۴۷۲	۰.۰۲۴	۱۹.۱۳	۰.۰۰۰
جریان نقدی	۰.۹۳۴	۰.۰۳۶	۲۵.۸۳	۰.۰۰۰
ارزش بازار	-۰.۰۰۱	۰.۰۰۰	-۱.۴۶	۰.۱۴۵
دارایی های مشهود	۰.۳۲۷	۰.۰۲۵	۱۲.۹۱	۰.۰۰۰
زیان	۰.۲۰۴	۰.۰۱۹	۱۰.۶۱	۰.۰۰۰
عرض از مبدأ	-۰.۵۶۹	۰.۰۱۷	-۳۲.۶۵	۰.۰۰۰

با توجه به اینکه متغیر کیفیت حسابرسی * خودشیفتگی مدیران دارای ضریب منفی و سطح معناداری کمتر از ۵ درصد است از این رو می توان گفت که خودشیفتگی مدیران بر ارتباط بین کیفیت حسابرسی و خوانایی گزارشگری مالی تاثیر دارد.

ادامه جدول (۱۱): سایر آماره های اطلاعاتی

سایر آماره های اطلاعاتی		
ضریب تعیین تعدیل شده		۴۸ درصد
آماره فیش - سطح معناداری آن	۲۰۹.۲۹	۰.۰۰۰
دوربین واتسون	۲.۰۳	

ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۴۸ درصد می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته اند ۴۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. آماره والد دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می باشد

از این رو می‌توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. همچنین آماره دوربین واتسون مابین ۱.۵ و ۲.۵ است و نشان از برازش نبود خودهمبستگی مرتبه اول در مدل است.

مقایسه نتیجه تحقیق با نتایج تحقیقات مشابه صورت گرفته

فرضیه ۱: سطح راهبری شرکتی و خوانایی گزارشگری مالی با نقش تعدیل‌گر خودشیفتگی مدیران راهبری شرکتی قوی موجب افزایش خوانایی گزارشگری مالی می‌شود، اما خودشیفتگی مدیران این رابطه را تضعیف می‌کند. اگرچه سازوکارهای راهبری شرکتی برای کنترل رفتار مدیران طراحی شده‌اند، مدیران خودشیفته می‌توانند با نفوذ شخصی، تمرکز قدرت و کنترل جریان اطلاعات، اثربخشی این سازوکارها را کاهش دهند. این یافته با نتایج حسینی و کاظمی (۱۴۰۳) همخوانی دارد که نشان دادند ساختارهای رسمی راهبری شرکتی بدون کنترل رفتار مدیران، اثر محدودی بر شفافیت دارند. همچنین چن و همکاران (۲۰۲۵) نشان دادند خودشیفتگی مدیران می‌تواند نقش نظارتی هیئت‌مدیره را خنثی کند، که دقیقاً با نتایج این پژوهش همراستاست.

فرضیه ۲: کیفیت حسابرسی و خوانایی گزارشگری مالی با نقش تعدیل‌گر خودشیفتگی مدیران کیفیت حسابرسی اثر مثبت و معناداری بر خوانایی گزارشگری مالی دارد، اما این اثر در حضور مدیران خودشیفته کاهش می‌یابد. حسابرسی با کیفیت توانایی کشف تحریفات را افزایش می‌دهد، اما مدیران خودشیفته با اعمال فشار یا ارائه اطلاعات گزینشی، دامنه اثر حسابرسی را محدود می‌کنند.

این نتیجه با یافته‌های رضایی و همکاران (۱۴۰۴) همسو است که نشان دادند کیفیت حسابرسی به‌تنهایی تضمین‌کننده شفافیت گزارش‌ها نیست. همچنین اسمیت و همکاران (۲۰۲۶) گزارش کردند ویژگی‌های شخصیتی مدیران می‌تواند اثربخشی حسابرسی را کاهش دهد.

پیشنهاد‌های کاربردی

در راستای فرضیه ۱

اولویت دادن به استقلال هیئت‌مدیره: سرمایه‌گذاران باید به نسبت اعضای مستقل در هیئت‌مدیره و کمیته‌های آن (حسابرسی، جبران خدمات) توجه ویژه‌ای داشته باشند. هیئت‌مدیره مستقل، احتمالاً فشار کمتری از سوی مدیران اجرایی برای ساده‌سازی، مبهم‌سازی یا طولانی کردن غیرضروری گزارش‌ها برای پنهان کردن اطلاعات منفی خواهد داشت.

بررسی تخصص کمیته حسابرسی: خوانایی گزارشگری مالی به شدت به پیچیدگی‌های حسابداری و گزارشگری بستگی دارد. سرمایه‌گذاران باید اطمینان حاصل کنند که کمیته حسابرسی، اعضای با تخصص حسابداری قوی دارد. این تخصص تضمین می‌کند که تفسیرهای پیچیده مالی در گزارش، به زبانی ساده و دقیق توسط کمیته تأیید شود.

تمرکز بر تضاد منافع (Conflict of Interest): هرگونه روابط مالی یا خویشاوندی بین اعضای هیئت‌مدیره و مدیران اجرایی باید به عنوان یک عامل خطر (Red Flag) در نظر گرفته شود، زیرا این تضادها می‌توانند انگیزه برای گزارشگری غیرشفاف (و در نتیجه کم‌خوان) را افزایش دهند.

تدوین منشور خوانایی گزارشگری: کمیته حسابرسی باید یک "منشور گزارشگری" داخلی تدوین کند که استانداردهای سخت‌گیرانه‌ای برای سادگی، وضوح ساختاری و حذف اصطلاحات غیرضروری تعیین کند. این منشور باید توسط هیئت‌مدیره تصویب شود تا تضمین شود که خوانایی به عنوان یک اولویت استراتژیک در نظر گرفته می‌شود.

ارتباط دوسویه با ذینفعان: هیئت مدیره باید فرآیندهایی را برای دریافت بازخورد مستقیم از سهامداران عمده و تحلیلگران در مورد وضوح گزارش‌ها ایجاد کند. این بازخورد باید به طور منظم در دستور کار کمیته حسابرسی قرار گیرد و منجر به تغییرات عملی در نحوه ارائه اطلاعات شود.

جدا سازی نقش‌ها و افزایش جلسات نظارتی: با افزایش استقلال و تعداد جلسات کمیته حسابرسی نسبت به هیئت مدیره، زمان کافی برای بررسی دقیق جزئیات گزارش‌های پیچیده فراهم می‌شود. این امر به جای پذیرش سریع اسناد، فرصتی برای بازنویسی و پالایش زبان گزارش فراهم می‌کند تا حداکثر خوانایی برای خواننده غیرمتخصص تضمین شود. الزام به افشای میزان مشارکت در جلسات: نهاد ناظر باید شرکت‌ها را ملزم کند که نه تنها ترکیب اعضای مستقل هیئت مدیره را اعلام کنند، بلکه میزان حضور و مشارکت فعال آن‌ها در جلسات کلیدی (به ویژه کمیته حسابرسی) را نیز گزارش دهند. مشارکت ضعیف حتی در ساختار قوی، کارایی نظارتی را کاهش می‌دهد.

ساده سازی الزامات گزارشگری پیچیده: نهاد ناظر باید به طور دوره‌ای بررسی کند که آیا الزامات افشای مالی (مانند افشای ریسک یا استانداردهای جدید حسابداری) بیش از حد پیچیده شده‌اند و باعث تحمیل بار زبانی غیرضروری بر خواننده شده‌اند یا خیر. اگر پاسخ مثبت است، باید دستورالعمل‌هایی برای ارائه خلاصه‌های اجرایی خوش‌خوان در کنار گزارش‌های فنی الزامی شود.

ایجاد پاداش برای شفافیت: نهاد ناظر می‌تواند مشوق‌هایی (مانند کاهش نظارت‌های روتین یا اعتباردهی عمومی) برای شرکت‌هایی در نظر بگیرد که به طور مداوم در شاخص‌های خوانایی خودکار (مانند شاخص‌های Flesch-Kincaid یا Gunning Fog) عملکرد بالایی کسب می‌کنند و همزمان ساختار حاکمیتی قوی‌ای دارند.

در راستای فرضیه ۲

اولویت دادن به موسسات حسابرسی بزرگ و تخصصی: سرمایه‌گذاران باید به نام موسسه حسابرسی توجه کنند. موسسات بزرگ‌تر معمولاً منابع بیشتری برای درک پیچیدگی‌های کسب و کار و همچنین فشار بیشتری از سوی بازارهای سرمایه برای حفظ شهرت و دقت دارند، که این امر اغلب به گزارش‌های خوش‌خوان‌تر منجر می‌شود.

بررسی تغییر حسابرس: تغییر مکرر حسابرس یا تغییر حسابرس بدون دلیل موجه (به ویژه پس از کشف ایرادات مالی)، یک عامل هشدار جدی است. حسابرسی که برای مدتی طولانی با شرکت کار کرده است، دانش عمیق‌تری کسب می‌کند که این دانش عمیق می‌تواند به کاهش ابهام و افزایش خوانایی در گزارش‌های آتی کمک کند.

تمرکز بر حسابرسان درصدی: سرمایه‌گذاران باید بررسی کنند که آیا حسابرس، زمان کافی را در حسابرسی صرف کرده است (به عنوان یک متغیر پروکسی برای کیفیت). زمان بیشتر، به حسابرس اجازه می‌دهد تا ابهامات موجود در متن گزارش را به چالش کشیده و خواستار ساده‌سازی زبان شود.

حسابرس به عنوان شریک بهبود خوانایی: کمیته حسابرسی نباید حسابرس را صرفاً به عنوان یک تأییدکننده مالی ببیند، بلکه باید او را به عنوان یک مشاور بیرونی مستقل برای بهبود کیفیت کلی گزارشگری در نظر بگیرد. کمیته باید از حسابرس بخواهد که یافته‌های خود را در مورد "ابهام زبانی" یا "پیچیدگی غیرضروری" در بخش‌های مختلف گزارش مالی مستند و ارائه کند.

استفاده از نتایج حسابرسی برای پالایش ساختار: پس از پایان حسابرسی، مدیران اجرایی باید نتایج مربوط به تفسیرهای پیچیده یا محل‌هایی که حسابرس نیاز به تکرار و توضیح بیشتری داشته است را با تیم گزارشگری به اشتراک بگذارند. این امر باید مستقیماً به بازنگری در ساختار و انتخاب واژگان گزارش سال آینده منجر شود.

شفافیت در تعامل با حسابرس: مدیران باید اطمینان حاصل کنند که تمام مکاتبات کلیدی با حسابرس در مورد مسائل مربوط به شناسایی، اندازه‌گیری و افشای اقلام، به طور کامل و شفاف در اختیار کمیته حسابرسی قرار می‌گیرد تا بتوانند از وضوح این تصمیمات در متن نهایی گزارش اطمینان یابند.

افشای اجباری خلاصه‌های خوانایی: نهاد ناظر می‌تواند شرکت‌ها را ملزم کند که در گزارش سالانه خود، “نمره خوانایی” (مانند Flesch-Kincaid) بخش‌های اصلی گزارش (مانند MD&A) را گزارش کرده و همچنین اعلامیه کوتاهی از سوی حسابرس مبنی بر تأیید این نمره یا ارائه راهکارهایی برای بهبود آن در دوره آتی، ارائه دهند.

تشدید نظارت بر شرکت‌هایی با ریسک بالای پیچیدگی: نهاد ناظر باید سیستم‌های نظارتی خودکار (تکنولوژی‌های تحلیل متن) را توسعه دهد تا شرکت‌هایی که بیشترین انحراف را از استانداردهای خوانایی معمول صنعت خود دارند، شناسایی کند. سپس، این شرکت‌ها باید توسط حسابرسان خود تحت بازرسی سخت‌گیرانه‌تری از منظر وضوح ارتباطات قرار گیرند.

الزام به گزارشگری “بخش‌هایی که نیاز به توضیح بیشتری داشتند”: نهاد ناظر می‌تواند از شرکت‌ها بخواهد که به طور خلاصه، در یادداشت‌های حسابرسی، اعلام کنند کدام بخش‌های گزارش (مثلاً روش‌های تخمین یا مفروضات) بیشترین زمان را در تعامل با حسابرس برای رسیدن به وضوح نهایی به خود اختصاص داده‌اند. این امر، شفافیت در مورد نقاط مبهم را افزایش می‌دهد.

منابع

- ✓ احمدی، آمنه، (۱۳۹۷)، رابطه بین مدیریت سود و خوانایی گزارش سالانه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، دانشکده علوم اجتماعی.
- ✓ پاک مرام، عسگر، دشتی، جعفر، (۱۳۹۱)، حاکمیت شرکتی و هیئت مدیره، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب، چاپ اول.
- ✓ شیر، یحیی، رشیدی، محسن، (۱۴۰۲)، کیفیت حسابرسی، ویژگی‌های شرکت و خوانایی گزارشگری مالی، نهمین کنفرانس بین‌المللی چشم اندازهای نوین در مدیریت، حسابداری و کارآفرینی، تهران.
- ✓ فرهنگ دوست، شایان، زندشانی، آرزو، شیرشکن، سعید، (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر خوانایی گزارش حسابرس، پیشرفت‌های حسابداری، دوره ۱۲، شماره ۲، صص ۱۷۳-۲۰۹.
- ✓ لطفی، محمدعلی، (۱۴۰۵)، بررسی تاثیر سازوکارهای راهبری شرکتی بر کونه بینی مدیریت، چشم انداز حسابداری و مدیریت، سال ۹، شماره ۱۱۳، صص ۲۵۹-۲۷۰.
- ✓ بذرافشان، وجیهه، بذرافشان، آمنه، صالحی، مهدی، (۱۳۹۷)، بررسی تاثیر خودشیفتگی مدیران بر کیفیت گزارشگری مالی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۵، شماره ۴، صص ۴۵۷-۴۷۸.
- ✓ نمازی، محمد، حاجیها زهره، چناری بوکت، حسن، (۱۳۹۶)، تاثیر ساختار سررسید بدهی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال نهم، شماره ۳۴، صص ۱-۳۰.
- ✓ مرادی حرینی، رسول، نظری دوست، فاطمه، (۱۴۰۵)، بررسی رابطه خوانایی گزارشگری مالی و استراتژی رهبری هزینه با هزینه سرمایه، چشم انداز حسابداری و مدیریت، سال ۹، شماره ۱۱۲، صص ۲۹۶-۳۰۹.

- ✓ Barnea. A., Ronen. J. and Sadan. S. (1976), Classificatory smoothing of income with extraordinary items Accounting Review, Vol. S I, pp. 1 10-122.
- ✓ Be yer , A. and Shiridhar (2006) " Effects of Multiple Clients on Audit Reports' Journal of Accounting research , pp 29-51.
- ✓ Carcello , J.V.,R.H. Hermanson. and N.T.McGrath (1992)"Audit Quality Attributes: The Perceptions of Audit Partners , Preparers , and Financial Statement Users" Auditing: Journal of Practice and Theory , Vol.11,No.1 , pp. 1-15.
- ✓ Dechow P.M., R.G.Sloan, A.P.Sweeney,1995, Detecting of earnings management, Journal of accounting review, Vol. 70, no. 2, April 1995, PP: 193-225
- ✓ Dechow, M.P. & Dichev, D. (2002). The quality of accruals and earnings: The role of accruals estimation errors. Accounting Review, 77(Supplement), 35-59.
- ✓ Zweigenhaft, R.L. (1977). The empirical study of signature size. Social Behavior and Personality, 5(1), 177-185.